

KELMEFESTŐ- ÉS TISZTÍTÓ

SZAKMAISMERTETŐ INFORMÁCIÓS MAPPA

Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program
(HEFOP) 1.2 intézkedés

„Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat fejlesztése”

KELMEFESTŐ- ÉS TISZTÍTÓ

Feladatok és tevékenységek

A természetes növényi szálból (len, kender, csalán) készített durva szövetek már az ókorban megjelentek. Az i. e. III. század közepétől időszámításunkig a fáraók múmiái már vékony lenvászonba voltak csavarva, mert a növényi rost kitűnő nedvességszabályozó, zaj- és hőszigetelő. Ugyancsak régi és az európaiak által igencsak áhított anyag volt a selyem, de a kínaiaknak több mint kétezer éven keresztül sikerült megőrizniük készítésének titkát.

A gyapotszerje több mint 3000 éves múltra tekint vissza, első említése Indiához kapcsolódik. A gyapjút akkoriban- könnyű hozzáférhetősége miatt- nem becsülték sokra és fonalából nehéz volt világos, tiszta színt nyerni, illetve mutatós szövetet készíteni.

A kelmékkal, szövetekkel való díszítést már a legrégebbi korokban használták: az ókori Bizáncban kelmékkal zárták el az ajtónyílásokat, szőnyeggel terítették le a kanapékat és asztalokat, szövettel vonták be az oszlopokat. A középkori várakban a hideg falakat gobelinekkel takarták, a padlókat szőnyegek borították és még a mennyezetet is kelmékkal borították.

A festékkészítés módját, ezernyi titkos csínját ősidők óta ismerték az emberek. Legelsőként talán az emberi test kultikus célú festéséhez használtak növényi színezékeket, ásványi pigmenteket. Ezt követően a különböző szálak anyagokból szőtt ruhaneműk megfestésével kezdetét vette a növényi festékanyagok legfontosabb felhasználási területe, a kelmefestés.

A kelmék, szövetek festését már a kínaiak is ismerték, a régi Indiában, pedig apáról fiúra szállt a kelmefestés mestersége. Kezdetben a szövetek festésére természetes anyagokat használtak, néhány festékanyag valóságos aranyat ért. Az ókori Fönícia, Perzsia, India színezőanyagai, majd Európa textilipari újdonságai nemzetközi színnevekké váltak. Föníciából jött a bíbor, Perzsiából a skarlát és a kheki, Indiából az indigó. A festetlen textilanyagok francia eredetű neveit mindenütt, ismerik: ekrü, beige, drapp.

A bíbor a történelem legdrágább textilfestéke, évezredek át a hatalom jelképe volt Európában és az ókorban a Közel-Keleten. Először a föníciaiak használták és a bíborcsiga

kopoltyúüregének váladékából nyerték a színezéket. A festék 1 grammjához kb. 1000 csigát kellett elpusztítani. Az ókori Rómában a császár hordhatott bíbor ruhát, a szenátorok csak bíbor szalagot, később a német császárok követték az ókori példát. A bíbor és skarlátvörös öltözék a római katolikus egyház hagyományában máig fennmaradt.

Az ókorban és középkorban népszerű skarlátvörös kelmét egy bíbortetűből állították elő - a rovar, a név és a színezési technológia Perzsiából származott. Századokon át igen drága volt, csak uralkodók hordhatták. Később, a technológia fejlődésével már könnyebb volt előállítani és a brit hadsereg tisztjeinek kabátját is a bíbortetűből származó színezékkel festették, egészen a 1950-es évekig.

A bíborvörös kármint a kermesz (egy dél-amerikai kaktuszfajtán élősködő tetű) feldolgozásából nyerik. Évszázadokig a spanyol gyarmatosítók kereskedtek vele, ezért nevezték spanyol-vörösnek. A ma is főleg Peruból és Chiléből származó anyag nem csak textilfesték, pigment, de ételszínezék (E120) és kozmetikai festékek alapja is.

Melyek a jellemző feladatok, tevékenységek ebben a szakmában?

A kelmefestő és tisztító szakma olyan szerteágazó, hogy képviselői többnyire egy-egy területre szakosodva végzik munkájukat. Így aztán vagy bőrtisztítóként, vagy vegytisztítóként, vagy pedig kelmefestőként végzik tevékenységüket.

A bőrtisztítás azért elkülönülő terület, mert különleges mosó berendezésekre és vegyszerekre van szükség a bőr alapú ruhák és anyagok tisztítására, melyek általában egy vegytisztításra, mosásra szakosodott üzletben nem találhatóak meg.

Mosás, vegytisztítás során első dolog a tisztításra beadott ruhaneműk átvizsgálása és az esetleges anyaghibák, minőségi eltérések feljegyzése úgynevezett vállaló cédulára. Ezen lehet jelezni, ha az anyag már eredetileg is kopott, égett, szakadt, stoppolt, vagy hogy milyen mértékben szennyezett.

Átvétel után a ruhák a szennyes-tárolóba kerülnek és ott is maradnak a megmunkálás kezdetéig. A mosásra, vegytisztításra való előkészítés során a szakember osztályozza a ruhaneműket anyag, szín és szennyezettség szerint, csak ezután kerülhetnek a mosó, vagy vegytisztító gépbe. Illetve van még egy lépcsőfok, a foltkezelés.

Foltkezelés és mosás, vagy vegytisztítás után következhet az ellenőrzés, és ha szükséges a ruha újabb kört tesz a folttisztítótól a vasalóasztalig.

A festés műveletei a textíliák előkészítéséből, majd ezt követően különböző festési technikák alkalmazásából állnak. A textíliák eredeti színe és anyaga itt is meghatározza a beavatkozást. Ezt követően gondosan ki kell számolni és kimérni a festéshez szükséges festékanyagot, illetve kevert színek esetén a festékek arányát. Savas oldatokkal végzett technikákkal a futtatás, maratás.

A kelmefestés során általánosan alkalmazott technika a speciális kékfestés is. A festés fázisát követően jöhetnek az utómunkálatok: a mosás, utókezelés, gőzölés és vasalás.

Milyen anyagokkal, eszközökkel kell dolgoznia?

Mosás, vegytisztítás során ipari mosógépeket, illetve vegytisztító gépeket használnak. Az ipari mosógépekben 4kg fölött lehet ruhát tölteni, a vegytisztító gépek 8 kg-nál több ruhával is elindíthatóak. A mosógépeket éppúgy mosóporral és öblítővel töltik fel, mint a háztartásokban megtalálható készülékeket és a mosási elv is teljesen megegyezik. Az úgynevezett „száraz” vegytisztítókba szerves oldószer kerül és a tisztítás „szárazsága” nem azt jelenti, hogy nincs folyadék a forgódobban, hanem, hogy a szárazon betett ruhák a 27 perces mosási eljárás után teljesen szárazon kerülnek ki a gépből.

Nagyobb forgalmú vegytisztítók a vizes mosás után alkalmazhatnak különböző szárító berendezéseket is. Gyakran használatos eszközök még a különböző tartályok, nyeles kefék, vállfák, tartó és szállítóeszközök.

Színezésnél, festésnél használnak futtatópalcát, injekciós fecskendőt a festék adagolásához, különböző tölcseréket, festékszórókat, nyomódúcokat. A festés nagy kádakban történik, leggyakrabban igen magas hőfokon, főzéssel. A színfixálás, utókezelés után a folyamat itt is mosással folytatódik.

A már tiszta anyagok ezután kerülnek a vasalóba, ami lehet ipari présvasaló és kézi gőzös vasaló. A kezdet tehát maga a piszkos, vagy elhasználódott ruhaanyag, a kezelések, eljárások során pedig, a szakemberek gondos munkája nyomán ropogósra vasalt, élénk színű, tiszta textíliát kapunk vissza.

Hol végzi munkáját?

A kelmefestő- tisztító vegytisztító üzletben, üzemben, vagy kelmefestő műhelyben dolgozik, munkáját zárt helyen végzi. Kisebb üzletek esetén az egyes folyamatok egy légtérben is végbemehetnek: árukiadás, foltkezelés, festés, vasalás, vegytisztítás. A nagyobb üzemekben azonban az egyes munkafázisok különböző termekben zajlanak.

Munkája során kikkel kerül kapcsolatba?

A munkakapcsolatokat a vállalkozás, vagy üzem mérete határozza meg. Ha a munkafolyamatok elkülönülnek, akkor egy- egy szakember leginkább a hasonló munkafolyamatot végző munkatársaival és főnökeivel tartja a kapcsolatot. Kisebb üzletekben előfordul, hogy a tulajdonos majdnem minden munkafázisban részt vesz, az árukiadásban, így kapcsolatot tarthat a megrendelőkkel (magánszemélyek, vagy közületek), a vegyszerszállítókkal, saját közvetlen munkatársaival. Különösen fontos része a feladatuknak, hogy mindenkivel megtalálják a közös hangot, és jól tudják kezelni az esetleges reklamációkat, vagy különleges kéréseket, megrendeléseket is.

Követelmények

Milyen fizikai igénybevétellel jár a munkavégzés?

A kelmefestő-, tisztító munka, folyamatos állómunka, igen kevés pihenőidőt engedélyezve a szakma művelőinek. A ruhák ki és bepakolása, mozgatása során sokat kell hajlongani, néha cipekedni. A folttisztítás, festés közben gyakran hosszabb ideig kell görnyedve dolgozni, ami szintén megterhelő lehet. A tisztított, mosott ruhák tárolására csőkonzolt, vagy a ruhák tárolására és továbbítására alkalmas láncos szállítóeszköz használnak (konvejort), ezért gyakran kell ruhákat magasra akasztani, vagy a magasból leemelni.

Milyen környezeti ártalmakkal járhat a munka?

A tisztítás és festés során a szakemberek folyamatosan vegyszerekkel dolgoznak, melyek különböző allergiákat okozhatnak. A piszkos ruha ide-oda pakolása, bevétele után gyakori kézmosásra van szükség, ami nagyon kiszáríthatja a bőrt. A vegytisztító üzemek általában elég zajosak a mosógépek, gőzvasalók működése során. A festőműhelyekben leginkább a nagy pára, gőz a jellemző, a festőlé gyakran kiömlik a padlóra, ezért gumicsizmában, kesztyűben, speciális kötényekben kell dolgozni. A vasaló és présvasaló gép használata során nagy a tűz- és balesetveszély, egy figyelmetlen mozdulattal könnyen megégetheti magát az ember, egy felügyelet nélkül hagyott, bekapcsolt vasaló könnyen okozhat tüzet.

Milyen egészségügyi követelményeket támaszt a szakma?

Fontos tudni, hogy minden foglalkozásnak szigorú egészségügyi alkalmassági feltételei vannak.

A fontosabb szempontok közül néhányat kiemelünk, tájékoztató jelleggel:

- jó látás, ép színlátás,
- jó egyensúlyérzés,
- karok, kezek, ujjak fokozott használata,
- fokozott figyelem,

A foglalkozás gyakorlása során felmerülő kockázati tényezők:

- tartós állás,
- nedves, nyirkos, párás környezet,
- vegyi anyagok használata.

Milyen egyéb tulajdonságok megléte kedvező ebben a szakmában?

Az ügyfelekkel való kapcsolattartás során fontos a pontosság, megbízhatóság, a határidők betartása. A jó kommunikációs képesség, a megrendelők udvarias kiszolgálása, az esetleges panaszok kezelése, a türelem segíti a sikeres munkavégzést. Fontos a pontos precíz munka a vegyszerek, színezőanyagok pontos adagolásához. Fontos a figyelem, a módszeresség és a jó színlátás.

Főleg a kézi festésnél, kékfestőnél fontos tulajdonságok a kreativitás és ötletgazdagság is.

Milyen tantárgyakban kell jó eredményt elérni ehhez a szakmához?

Aki kelmefestő, kelmetisztító munkát szeretne választani annak kémia, rajz és technika tantárgyakból kell jó teljesítményt nyújtaniuk. A szakma gyakorlása jó állóképességet, kitartást és gyakran valódi fizikai erőfeszítést követel, tehát jó, ha a szakmát választók kedvelik a testnevelés órákat is.

Milyen érdeklődési kör legelőnyösebb ebben a szakmában?

A munkafolyamatok változatlanul, meghatározott módon követik egymást, gyakran ismétlődnek. A napok gyakorlatilag ugyanazon tevékenységekből állnak, kevés a változatosság. Ajánlható mindazoknak, akik szertik a kiszámíthatóságot, és ha tehetik, kerülnek a meglepő, váratlan helyzeteket. Olyan embereknek, akik szívesen foglalkoznak textíliákkal, nem restek megfogni egy piszkos, olajos, erősen szennyezett ruhadarabot sem. Gyakran sok türelemre van szükség ahhoz is, hogy egy makacs foltot eltávolítsanak az anyagból, vagy megtaláljanak egy helyes színárnyalatot.

Szakképzés

A Kelmefestő és -tisztító **szakképesítés célja** használt – esetenként új – textíliák, bőrből, szőrméből készült ruházati termékek festését és tisztítását adott technológiai feltételek mellett végző szakemberek képzése.

Előképzettség

A képzés általános iskolai végzettségre épül. Szakmai előképzettség nem szükséges.

Képzési idő

A szakképesítés iskolai rendszerű vagy iskolarendszeren kívüli képzésben szerzhető meg. Iskolai rendszerű képzés esetén a képzési idő 1 év. Egyéni felkészülés nem lehetséges. A középfokú szakképesítés 70 százalékában gyakorlati képzés folyik.

A szakképzés elméleti és gyakorlati tárgyai

Textilipari szálanyagok tulajdonságai, Gépi vegytisztítás anyagai, Mosó és tisztítószeres, Folteltisztító, appretáló, impregnáló anyagok, Színezékek, Bőrök tisztíthatósága és festhetősége, Laboratóriumi ismeretek, Matematikai számítások, Vegytisztító szalon és üzem gépi berendezései és azok működési elve, Mosószalon és az ipari mosoda gépi berendezései, Az ipari mosás technológiája, Munkavédelmi, tűzrendészeti és környezetvédelmi előírások.

A szakképesítés vizsgakövetelménye

A szakmai vizsga szóbeli és gyakorlati vizsgarészekből áll. Szóbeli vizsgán a vizsgázónak a kiadott vizsgakérdésekből összeállított tételekből egyet kell megválaszolnia. A tételek a szakmai ismeretek, anyagismeret, munka- és környezetvédelem témaköreit foglalják magukban.

A gyakorlati vizsga keretében a vizsgázóknak textilszínezést és tisztítást kell végrehajtaniuk a gyakorlatban.

A szakképesítés OKJ azonosító száma: 31 7842 01

Kapcsolódó foglalkozás

Bőrvegyipari és szőrmeipari technikus,
Szőrmeipari megmunkáló, szőrmefestő,

Szőrmekikészítő,
Szőr,- és tollfeldolgozó.

A szakképesítéssel betölthető munkakörök

Textilfestő, Textiltisztító,
Bőrtisztító,
Vegyis mosó,

Ruhaátvevő, Ruhatisztító,
Szőrmatisztító,
Szőnyegtisztító.

A szakmával kapcsolatos további információk részletesen a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet: www.nive.hu honlapján található, Szakképzési dokumentumok címszó alatt.

Szakmai gyakorlat és szakmai továbbképzés az Európai Unióban

Az alábbi honlapon különböző nemzeti és nemzetközi oktatási-képzési pályázati programok találhatóak. Így többek között az Európai Bizottság Socrates oktatási és Leonardo da Vinci szakképzési programjai, valamint a felsőoktatásban résztvevők közép-európai CEEPUS programja.

A honlap információt nyújt a felsőoktatási rendszereket támogató Tempus III. és az Erasmus Mundus programokról, valamint az Európai Unió Kutatási és Technológiafejlesztési Keretprogramjának lehetőségeiről.

Elérhetőség: www.tka.hu

Kereseti lehetőségek:

Az egyes foglalkozások átlagkereseti statisztikáját – több évre visszamenőleg – az Állami Foglalkoztatási Szolgálat honlapján teszi közzé, a Statisztika menüpontban (egyéni bérek és keresetek statisztikája).

Elérhetőség: www.afsz.hu

Elhelyezkedési lehetőségekről tájékozódhat az Állami Foglalkoztatási Szolgálat kirendeltségein, a www.afsz.hu internetes elérhetőségen, vagy mobiltelefonon a <http://wap.afsz.hu> linken.

A szakma jövőjéről készült tájékoztatás a <http://www.epalya.hu/munka/foglalkozas.php> weblapon érhető el, a foglalkozás megadásával.

Kiadja: Foglalkoztatási és Szociális Hivatal

Felelős kiadó: Pirisi Károly főigazgató

Ez a kiadvány az Európai Unió és a Magyar Állam társfinanszírozásával 2005-ben készült. Aktualizálva 2008-ban. A jelen dokumentum tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság a tárgyra vonatkozó hivatalos véleményét.